

סדר הלימוד ליום כד טבת [יום 113 בשנה]

כתוב (בראשית לה) וַיִּוְתֵר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ, וְכָתוּב וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכּוֹ. וְאוֹתָהּ יָרַךְ שֶׁהָרוּיַח מֵיעֲקֹב. וְאוֹתָהּ הֵיָרַךְ בְּחִלְשָׁתָהּ עַד שֶׁבָא שְׂמוּאֵל. מַה זֶה בְּחִלְשָׁהּ? שֶׁלֹּא מִשָּׁךְ נִבְוָאָה. כְּשֶׁבָא שְׂמוּאֵל, נָטַל אוֹתָהּ יָרַךְ וְהַעֲלָה אוֹתָהּ מֵאוֹתוֹ מְקוֹם וְחָטַף אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, וּמֵאוֹתוֹ זְמַן הָעֲבָרָה מִמֶּנּוּ וְלֹא הָיָה לוֹ חֵלֶק בְּקִדְשָׁהּ כָּלֵל.

הקדוש בְּרוּךְ הוּא לֹא קָפַח וְלֹא דָחָה אוֹתוֹ מִן הַכֵּל, מִשּׁוּם שֶׁשְׂמוּאֵל נָטַל אֶת הֵיָרַךְ שְׁלוֹ, אֲלֵא נִתֵּן לוֹ חֵלֶק אַחָד, וּמַהוּ? נִתֵּן לוֹ אוֹתָהּ יָרַךְ וּבִטָּן שֶׁל הַסּוּטָה תְּמוּרַת אוֹתָהּ יָרַךְ וּבִטָּן שֶׁהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן אֶת שְׁנֵיהֶם נִתֵּן לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת הַמְּקוֹם הַקְּדוֹשׁ פְּנוּי מִכָּל טְמֵאָה.

וְלִנְפֵל יָרַךְ. מַה זֶה וְלִנְפֵל? וְנִפְלָה יָרְכָה הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת! וְלִצְבוֹת, וְצִבְתָּהּ הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת! אֲלֵא כְּמִי שֶׁזּוֹרֵק עֵצִים לְכָלֵב וְאוֹמֵר לוֹ: טַל אֵת זֶה לְחֵלְקֶךָ. וּמֵהַכֵּל לֹא הִרַע לְפָנָיו אֲלֵא שֶׁגִּזְלוֹ (שֶׁהוֹצִיא) מִמֶּנּוּ יָרַךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא יִגַע וְהִתְעַיַף עָלֶיהָ וְהָרוּיַח אוֹתָהּ וְהוֹצִיא אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ. וְלָכֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִפִּיל לוֹ אֶת הָעֵצִים הַזֵּז שֶׁל הַסּוּטָה וְהוֹצִיא אוֹתוֹ לוֹ, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, וּבָזָה הוּא רָוָה וְשָׂמַח.

כָּף אוֹתָן הַמְּרַכְבוֹת וְהַסְּיוּעַ שְׁלוֹ תְּמִיד רוֹצִים יָרַךְ, וְהוֹלְכִים בְּתִשּׁוּקָה אַחֲרֶיהָ, וּמִשּׁוּם כֶּף הַבְּרָכִים שֶׁל הַרְבָּנִים עַיִפִּים, וְזֶה מִן זֶה. שֶׁכָּל הַתִּשּׁוּקָה שֶׁלָּהֶם אַחַר הֵיָרַךְ הִיא, וְכָל שֶׁפֶן יָרַךְ שֶׁל חֲכָמִים, וְכָל דְּבַר חוֹזֵר לְמְקוֹמוֹ. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא גִוַע כְּלוּם מִכָּל מַה שֶׁצָּרִיךְ, וְלֹא רוֹצֶה שִׁיתְקַרֵּב לְקִדְשָׁהּ חוּץ מֵעִמּוֹ וְגוֹרְלוֹ, חֵלְקוֹ וְנִחְלָתוֹ. כְּמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַעֲלָה, כֶּף עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה וְכֶף צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת. וְכֶף שְׁנִינּוּ, אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְלַמֵּד תּוֹרָה לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמז) מִגִּיד דְּבָרָיו לְיעֲקֹב וְגו', לֹא עָשָׂה כֵּן לְכָל גּוֹי וְגו'.

וְלָכֵן דָּחָה אוֹתוֹ יַעֲקֹב וְדָחָה אוֹתוֹ שְׂמוּאֵל, שֶׁלֹּא יְהִי לוֹ חֵלֶק בְּקִדְשָׁהּ. וּמִשּׁוּם כֶּף כָּל שְׂמִירַת הַשְּׂנֵאָה לְיִשְׂרָאֵל הִיא עַל כֶּף. לְכָלֵב שֶׁחָטַף עוֹף טְהוֹר מֵהַשּׁוּק וְהִבִּיא אוֹתוֹ, וְטָרַם שֶׁנִּשְׁבַּר

בא איש אחד וְחָטַף אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, וְאַחַר כֵּן נָתַן לוֹ עֵצָם נִגְרַרְתָּ אַחַת בְּלִי תוֹעֵלֶת.

כֵּן לְשֵׁרוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ הוֹצִיאוּ אוֹתוֹ מֵאוֹתָהּ הַבֶּטֶן, חָטְפוּ מִמֶּנּוּ אֶת אוֹתָהּ הַיֶּרֶךְ, אַחַר כֵּן נָתַנוּ לוֹ עֵצָם אַחַת – אוֹתָהּ הַבֶּטֶן וְאוֹתָהּ הַיֶּרֶךְ שֶׁל הַסּוּטָה, וְלֹא אַחַר. זֶה הָעֵצָם שֶׁנָּתַנוּ לְחֻלְקוֹ וְלִגְוָרְלוֹ וְעִרְבָהּ לוֹ. וּמִשּׁוֹם כֵּן כָּל דִּינֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵם דִּינֵי אֱמֶת, וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִשְׁגִּיחִים לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֹלֶם בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. הִיא הַסִּטְתָּה אֶת עֲצָמָה מִבְּעֵלָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מְשִׁלִּי ב) הַעֲזַבְתָּ אֶלּוֹף נְעוּרֶיךָ וְגו'.

בַּא וְרָאָה, מִי שֶׁמוֹצֵא חֵבֵר כְּמוֹתוֹ שֶׁעוֹשֶׂה כְּמַעֲשָׂיו בְּעוֹלָם, אוֹהֵב אוֹתוֹ וְנִדְבֵק עִמּוֹ וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ טוֹב. אֲבָל הֵצֵד הָאֲחֵר לֹא כֵן; כִּיּוֹן שֶׁמוֹצֵא מִי שֶׁעֲזַב אֶת צֵד הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעוֹשֶׂה כְּמַעֲשָׂיו וְנִדְבֵק בּוֹ, אִזּוֹ הוּא רוֹצֵה לְכַלּוֹתוֹ וְלִהְיוֹצִיאוֹ מִן הָעוֹלָם. הָאִשָּׁה הַזֹּאת עֲשֵׂתָהּ כְּמַעֲשָׂיו וְנִדְבְּקָהּ בּוֹ, רָאָה מֶה הוּא עֹשֶׂה בָּהּ – וְצִבְתָּהּ בְּטָנָה וְנִפְלָה יְרֻכָּהּ. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינּוּ כֵן; מִי שֶׁעֲזַב אֶת הֵצֵד הָאֲחֵר וְנִדְבֵק בְּקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִזּוֹ אוֹהֵב אוֹתוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ כָּל טוֹב שֶׁבְּעוֹלָם. עֲכָשׁוּ, זָקֵן, תִּקֵּן עֲצָמָה, שֶׁהָרִי הִנְחֵשׁ הֵלֵךְ לוֹ וְרוֹצֵה לְהִתְגַּרֵּת בֵּךְ וְלֹא יִכּוֹל.

פֶּתַח וְאָמַר, (קְהֵלֶת א) מֶה יִתְרוֹן לְאָדָם בְּכֹל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֵל תַּחַת הַשָּׁמַשׁ. וְכִי לֹא בָּא שְׁלֵמָה אֱלֹא לְלַמֵּד דְּבַר זֶה? אֵלּוֹ אָמַר (וְכִי מֶה בָּא שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ לְלַמֵּד בְּדִבְרֵי זֶה? וְעוֹד, אֵלּוֹ אָמַר) בְּעֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֵל – יָפֵה, שֶׁהָרִי נִשְׁאָר עֲמָל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִתְרוֹן. אֱלֹא כִּיּוֹן שֶׁכְּתוּב בְּכֹל עֲמָלוֹ, הָרִי הַכֶּלֶל שֶׁל הַכֹּל – שֶׁלֹּא נִשְׁאָר כְּלוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִתְרוֹן.

אֲלֵא שֶׁלֹּא לְכֹל אָדָם אָמַר שְׁלֵמָה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה, אֱלֹא יֵשׁ אָדָם בְּעוֹלָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל תָּמִיד בְּרַע וְלִהְרַע, וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל בְּטוֹב אֲפִלּוּ רָגַע אַחַד, וְעַל זֶה כְּתוּב עֲמָלוֹ וְלֹא כְּתוּב יִגִּיעוּ. עֲמָלוֹ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ס) יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְּרֹאשׁוֹ. וְלֹא רָאָה עֲמָל בְּיִשְׂרָאֵל. יִגִּיעוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שֵׁם קַח) יִגִּיעַ כְּפִיךָ כִּי תֹאכַל וְגו'. וְכְתוּב (בְּרֵאשִׁית לא) וְאֵת יִגִּיעַ כְּפִי רָאָה אֱלֹהִים. אֲבָל עֲמָלוֹ, כְּתוּב (תְּהִלִּים י) עֲמָל וְכַעַס. הַשְׁתַּדְּלוּתוֹ הִיא תָּמִיד לְרַע, וְעַל כֵּן הוּא תַּחַת הַשָּׁמַשׁ.

בְּשִׁעָה שֶׁהָאָדָם הַזֶּה מִשְׁתַּדֵּל בְּרַע, עַל זֶה כְּתוּב (אִיּוֹב יח) לֹא נִין לוֹ וְלֹא נִכַּד בְּעִמּוֹ וְגו', שֶׁהָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה שֶׁלֹּא

יעשה תולדות, שאלמלא יעשה תולדות, היה מחריב את העולם, ועל זה כתוב מה יתרון לאדם בכל עמלו. ומי שלא משתדל לעשות תולדות, נדבק בצד הזה של אדם רע, ונכנס תחת כנפיו.

רות אַמְרָה, (רות ג) ופרשת כנפיה על אמתה, כדי להזדוג עם הצדיק, לעשות תולדות, והקדוש ברוך הוא פורס בפניו על בן אדם כדי להתרבות בעולם, ומי שלא רוצה לעשות תולדות, בגפו יבא – בגפו של אותו רע, שהוא הולך עירי פנחש הזה שהולך יחידי. בגפו יצא – כמו שנתבאר, הוא שלא השתדל לעשות תולדות, הרי נתבאר כל מה שצריך. (בא וראה שיש לחזר זקן בדברים הראשונים).

הריב שעושה הקדוש ברוך הוא הרי נאמר, ריב – שכתוב (מיכה ו) קום ריב את ההרים. מי הם? אלא אותם הרים שלמטה. למה הריב הזה? משום שבהם תלויים כל החטאים שעושים ישראל לאביהם שבשמים. מה הטעם? כי ישראל היו יודעים שמוש של כל המלאכים העליונים שבשמים, ולא נעלם מהם אפלו שמו של אחד מהם, וכל השמוש שלהם.

ובשני צדדים היו טועים אחריהם. אחד – שהיו יודעים למשך את כחם של הכוכבים והמזלות לארץ. ואחד – שהיו יודעים איך להשפיעם בכל מה שהצטרכו, ולכן רצה הקדוש ברוך הוא לעשות בהם ריב ודין. וכיון שבהם יהיה ריב ודין, כל השלשלת נופלת, שהרי לא תהיה בו תועלת, ומשום כך קום ריב וגו'. ותשמענה הגבעות קולך, מי הגבעות? אלה הן האמהות, הדרגות שנקראות בתולדות אחריה וגו', ומשום כך ותשמענה הגבעות קולך. שפך היו עושים ישראל עד שהשתתפו בדרגות תחתונות.

בא וראה שיש לחזר, זקן, לדברים ראשונים, שפך היו עושים ישראל עד שהשתתפו בדרגות התחתונות. הירך שאמרנו, הרבה התקיפו את ישראל באותה הירך. מרדכי היה מראה לאותו הזמן הרשע את אותה ירך שלו, ולכן היה רוגז, דבר שנראה לו, והוא הרגיש אותו עמו. ראו החברים מה כתוב – (בראשית כז) ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדל החמדת וגו'. בלבוש הללו שלו גזל אותו והוציא אותו מכל ברכותיו ומהבכורה.

ומשום כך, העלה שמצאו המרכבות שלו לחכמים הוא החכוך שלהם עם בגדי רבותינו תמיד לירכים שלהם ולבגדים

שְׁלָהֶם. וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַדְּבָרִים הָיוּ שֶׁל הַצַּד הָאֲחֵר, וְכֹל זֶה מִשּׁוּם שֶׁגָּזְלוּ מִמֶּנּוּ אוֹתָם, וְאֵין לָהֶם עֲלֵה אֶלָּא לַחֲכָמִים. וּמִשּׁוּם כֵּן הַבְּגָדִים הִלְלוּ שֶׁל הַחֲכָמִים הֵם מִתְבַּלִּים מֵהַחֲכוּךְ שֶׁלָּהֶם, וְהַבְּרָכִים הַכּוֹשְׁלוֹת הִלְלוּ זֶה מֵהֶם וְדָאֵי, וּמִשְׁלָהֶם הָיוּ, וּמֵהֶם נוֹטְלִים תּוֹאֲנָה, וּמִמָּה שֶׁהָיוּ מֵהֶם. וְרוֹצִים לַחֲכָמִים, שֶׁהֵם כָּלֵל שֶׁל אוֹתוֹ שְׂיוֹשֵׁב אֶהְלִים, וְלִכֵּן אֵין עֲלֵה בְּלֵי עֲלֵה, וְלִכֵּן אֵין דְּבַר בְּלֵי דִין, וְכֹל דְּבַר שֶׁב לְמָקוֹמוֹ.

שְׁלֵמָה אָמַר, (קהלת ד) וְשִׁבְתִּי אֲנִי וְאָרְאָה אֶת כָּל הָעֲשׂוּקִים אֲשֶׁר נֹעֲשִׂים תַּחַת הַשָּׁמַשׁ וְהִנֵּה דַמְעַת הָעֲשׂוּקִים וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם וּמִיד עֲשָׂקִיהֶם כַּח וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם. הַפְּסוּק הַזֶּה רִמְזָנוּ בּוֹ וּנְתַבְּאָר. אֲבָל שִׁבְתִּי אֲנִי, וְכִי מְאִיזָה מְקוֹם שֶׁב שְׁלֵמָה? אִם נֹאמַר, לְאַחַר שֶׁאָמַר דְּבַר זֶה שֶׁב כְּמוֹ מְקֻדָּם וְאָמַר דְּבַר אַחֵר – יָפָה. אֲבָל שִׁבְתִּי וְאָרְאָה.

שָׁם שְׁנִינוּ, בְּכֹל יוֹם הָיָה מְקֻדָּם שְׁלֵמָה בְּבִקְרָה וְהָיָה שֵׁם פְּנִי לְצַד מְזַרְח וְרוֹאֵה מֵה שְׁרוּאָה, וְאַחֵר כֵּן שֶׁב לְצַד דְּרוֹם וְרוֹאֵה מֵה שְׁרוּאָה, וְאַחֵר כֵּן שֶׁב לְצַד צְפוֹן וְעוֹמֵד שָׁם. מְנַמֵּיךְ עֵינָיו וּמְרִים רֹאשׁוֹ.

בְּשַׁעָה הַזֹּאת הָרִי עֲמוּד אֵשׁ וְעֲמוּד עָנָן הָיוּ בָאִים, וְעַל אוֹתוֹ עֲמוּד הָעָנָן הָיָה בָּא נֶשֶׁר אֶחָד, וְאוֹתוֹ הַנֶּשֶׁר הוּא גְדוֹל וְחֹזֵק. וְכֵן הָיָה בָּא: כִּנְף יָמִין עַל גְּבִי עֲמוּד הָאֵשׁ, וְהַגּוֹף וְכִנְף שְׂמָאל עַל גְּבִי עֲמוּד הָעָנָן. וְאוֹתוֹ נֶשֶׁר הָיָה מְבִיא שְׁנֵי עָלִים בְּפִיו. בָּא עֲמוּד הָעָנָן וְעֲמוּד הָאֵשׁ, וְאוֹתוֹ הַנֶּשֶׁר עָלִיהֶם, וּמִשְׁתַּחֲוִים לְפָנָי שְׁלֵמָה הַמְּלִיךְ.

בָּא הַנֶּשֶׁר וְהַנְּמִיךְ לְפָנָיו, וְנָתַן לוֹ אוֹתָם עָלִים. לוֹקַח אוֹתָם הַמְּלִיךְ שְׁלֵמָה וּמְרִיחַ בָּהֶם, וְהָיָה יוֹדֵעַ בָּהֶם סִימָן וְאוֹמֵר: זֶהוּ הַנוֹפֵל, וְזֶהוּ גְלוֹי הָעֵינַיִם. בְּשַׁעָה שְׁשָׁנֵי עָלִים הָיוּ, הָיָה יוֹדֵעַ שְׁשָׁנֵיהֶם – נוֹפֵל וְגְלוֹי עֵינַיִם – רוֹצִים לְהוֹדִיעוֹ דְּבָרִים.

מָה עֲשֵׂה? חָתַם אֶת כֶּסֶאוֹ בְּחוֹתָם שֶׁהָיָה חָקוֹק בּוֹ הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְנוֹטֵל טַבַּעַת שֶׁחָקוֹק עָלֶיהָ הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְעוֹלָה לַגַּג וְרוֹכֵב עַל אוֹתוֹ הַנֶּשֶׁר וְהוֹלֵךְ לוֹ. וְאוֹתוֹ נֶשֶׁר הָיָה מִתְעַלָּה לְרוֹם הָעֲנַנִּים, וּבְכֹל מְקוֹם שֶׁהוּא עֹבֵר, הָיָה הָאוֹר נֶחֱשֵׁךְ. הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁחֲשָׁךְ הָאוֹר, הָיוּ יוֹדְעִים, וְהָיוּ אוֹמְרִים: שְׁלֵמָה הַמְּלִיךְ הָרִי הוֹלֵךְ וְעוֹבֵר כָּאֵן. וְלֹא יוֹדְעִים לְאִיזָה מְקוֹם הָיָה הוֹלֵךְ. הַטְּפָשִׁים שֶׁהָיוּ שָׁם הָיוּ אוֹמְרִים, שֶׁהֵם הָיוּ עֲנַנִּים שֶׁהוֹלְכִים וּמַחְשִׁיכִים אֶת הָעוֹלָם.

הַגְּבִיָּה הַנֶּשֶׁר עָמוּ וּפּוֹרַח אַרְבַּע מֵאוֹת פְּרָסָאוֹת, עַד שְׁמַגִּיעַ לְהָרֵי הַחֲשֵׁף. שָׁם הוּא תִרְמּוּד בַּמְדַּבֵּר בְּהָרִים, וְהוּא יוֹרֵד שָׁם. מֵרִים רֵאשׁוּ וְרוֹאֵה הַר חֲשׂוֹף, וְשָׁם הָיָה יוֹדֵעַ כָּל מַה שְּׂצָרֶיךָ, וְהָיָה יוֹדֵעַ שְׁשָׁם יִכְנָס. הָיָה רוֹכֵב עַל הַנֶּשֶׁר כְּמַקְדָּם, וְטָס וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַהָרִים עַד אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁשָׁם הַזֵּית, קוֹרָא בְּחֵיל וְאוֹמֵר, ה' רָמָה יָדְךָ בַּל יַחְזִיזוּן וְגו'.

נִכְנָס לְשָׁם, עַד שֶׁקָּרַב לְאוֹתוֹ מְקוֹם, וְשָׁם טִבַּעַת לִפְנֵיהֶם וְקָרַב, וְשָׁם הָיָה יוֹדֵעַ כָּל מַה שְּׂרָצָה מֵאוֹתָן חֲכָמוֹת זָרוֹת שְׂרָצָה לְדַעַת. כִּיּוֹן שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ כָּל מַה שְּׂרָצָה, אִזּוֹ הָיָה רוֹכֵב עַל אוֹתוֹ נֶשֶׁר, וְשָׁב לְמְקוֹמוֹ. כִּיּוֹן שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל כְּסֵאוֹ, הִתְיַשֵּׁב בְּדַעַתוֹ וְהָיָה מְדַבֵּר בְּדַעַתוֹ דְּבָרֵי חֲכָמָה נִכְבְּדָה. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הָיָה אוֹמֵר, וְשִׁבְתִּי אֲנִי וְאַרְאֶה. שִׁבְתִּי וְדָאִי מֵאוֹתָהּ דְרָךְ, שִׁבְתִּי מֵאוֹתָהּ חֲכָמָה וְהִתְיַשְׁבָּה בְּלִבִּי וּבְדַעַתִּי. וְאִזּוֹ, וְאַרְאֶה אֶת כָּל הָעֲשׂוּקִים. (וכי מעטים הם בעולם שהוא אָמַר אֶת כָּל הָעֲשׂוּקִים?).

(הַעֲלָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁכָּל הָעֲשׂוּקִים שֶׁהָיוּ בְּעוֹלָם הָיָה רוֹאֵה שְׁלֵמָה הַמְּלֶךְ?!) אֵלֶּא מִי הָעֲשׂוּקִים הִלְלוּ שֶׁהוּא אָמַר? אוֹתָם הִתִּינוּקוֹת שְׁמֵתִים בְּחִיק אֲמוֹתֵיהֶם, שֶׁהָרִי הֵם עֲשׂוּקִים מִכְּמָה צְדָדִים – עֲשׂוּקִים בְּמְקוֹם עֲלִיּוֹן שְׁלֵמַעְלָה, וְעֲשׂוּקִים לְמַטָּה. וְהָרִי הִתְעוֹרְרוּ הַחֲבָרִים, וְכָךְ הוּא, אֲבָל רַבִּים הֵם. קוֹם זָקֵן, הִתְעוֹרֵר בְּכַתְּךָ. זָקֵן, אָמַר דְּבָרְךָ, שְׁוֹדָאֵי תֵאמֵר בְּלִי פֶחַד.

אִין עֲשׂוֹק כְּאוֹתָם עֲשׂוּקִים, שֶׁהָיָה הוּא עֲשׂוֹק בְּהִתְחַלָּה, אוּ מִשְׁלִישֵׁי לְאַחַר, כְּכַתּוּב (שְׁמוֹת לֵד) פֶּקֶד עֲוֹן אָבוֹת עַל בְּנֵים וְעַל בְּנֵי בְנֵים עַל שְׁלִשִׁים וְעַל רַבְעִים.

אִיךָ הָיָה עוֹשֵׂק? שְׁלֵמָה הַמְּלֶךְ צוֹנֵחַ וְאוֹמֵר, (מִשְׁלֵי כַח) אָדָם עֹשֵׂק בְּדָם נֶפֶשׁ עַד בּוֹר יָנוּס אֶל יִתְמָכוּ בּוֹ. כִּיּוֹן שֶׁהוּא עֹשֵׂק בְּדָם נֶפֶשׁ, הוּא אוּ בְּנוֹ אוּ בֶן בְּנוֹ יִהְיוּ עֲשׂוּקִים בְּמֵאזְנֵים, שְׁכַתּוּב עַד בּוֹר יָנוּס אֶל יִתְמָכוּ בּוֹ. עַד אוֹתוֹ הַבּוֹר רַק יָנוּס מִמְּקוֹם קָדוֹשׁ, וְאֶל יִתְמָכוּ בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה. כִּיּוֹן שֶׁהוּא עֹשֵׂק בְּדָם נֶפֶשׁ, הוּא אוּ זִרְעוֹ יִהְיוּ עֲשׂוּקִים מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר.

יֵשׁ עֲשׂוֹק מִשְׂאָר עֲשׂוּקִים, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר לֹא תַעֲשֵׂק אֶת רַעְךָ. הוּא עֵבֵר וְעֹשֵׂק, הוּא עֲשׂוֹק כְּבָנָיו, מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר, וּמִשּׁוֹם כֶּךָ

אמר את כל העשוקים. אמר שלמה, עמדתי בכל אותם עשוקים בכל הצדדים שעשק.

ולמה הם עשוקים? אשר נעשו תחת השמש. אשר נעשו? אשר גרו? היה צריך להיות! מה זה אשר נעשו? אם העשייה היא לשבח, אין עשייה שלהם אלא למעלה מן השמש.

אבל ודאי נעשו. איך נעשו? אלא כיון שעשוקים מרוחקים שם, למה באים לעולם הזה? אלא ודאי רוחות נעשו, נעשו ברוחות וגוף בעולם הזה. כיון שנתקן הגוף שלהם ונעשתה אותה רוח בגוף וך ונקי בלי לכלוף של חטאים בעולם הזה, אז נעשק הגוף כמו שנעשקה הרוח. וזהו הגוף שנהנה בו יותר מהכל. ויש עשוקים אחרים בכמה מינים מרוחקים שם, ולא נעשו בגופים. אבל אלה הם עשוקים אשר נעשו.

יש אחרים אשר נעשו, והטריחו בני אדם את רבונם. ומי הם? מי שעשק אשת חברו או בגלוי, ואותו ולד שנולד מהם הוא עשוק, בלי רצון רבונם, ולא יודע בעל האשה שאותם המעשים הם עשוקים, והטריחו את הקדוש ברוך הוא לעשות להם גוף ולציר להם צורה. אלו עשוקים אשר נעשו. אשר נעשו ודאי הגופים שלהם על כרח. משום כך שלמה המלך אומר, (קהלת ד) ואראה את כל העשוקים, בכל מיני עשוקים עמדתי, אותם אשר נעשו ונעשו בעשייה.

כמו שאלה (הוא בערלה, אינו גדל ועושה, ואחר כך עושקים אותו ממנו, כך) אותם עשוקים, שכבר נעשו בערלה, והתרבה ונטל וגדל הגוף, ועשה אותו, ואחר כך עושקים אותם ממנו ולוקחים אותם, הרי עשוקים אשר נעשו, ועל הכל עמד המלך שלמה ואמר, עמדתי על כל העשוקים אשר נעשו.

והנה דמעת העשוקים, כלם שופכים דמעות עם טענה לפני הקדוש ברוך הוא. אלו שופכים דמעות, שהרי הערלה מרבה ומגדלת אותם עד שלש עשרה שנים, ואחר כך עושקים אותם מהערלה והקדוש ברוך הוא לוקח אותם. הרי לך עשוקים אשר נעשו כבר.

עבר עברה - הורגים אותו. להם יש טענה, ועתידים לומר: רבון העולם, תיננוק בן יומו שחטא, דנים אותו דין? אני בן יומי הייתי, שהרי מאותו יו קורא לו הקדוש ברוך הוא בן, שכתוב (תהלים

ב) ה' אָמַר אֵלַי בְּנֵי אֶתֶּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶתֶיךָ. רְבוֹן הָעוֹלָם, יִלְדֵךְ בֶּן יוֹם, דִּין עוֹשִׂים לוֹ? הֲרֵי דַמְעַת אוֹתָם הָעֲשׂוּקִים וְאִין לָהֶם מְנַחֵם.

וַיֵּשׁ עֲשׂוּק אַחַר, אוֹתוֹ עֲשׂוּק שְׁנֵקְרָא מְמֹר, כְּשִׁיזָא מִן הָעוֹלָם, מִיָּד מְפָרִידִים אוֹתוֹ מְקַהֲלַת הָעַם הַקְּדוֹשׁ. אוֹתוֹ מְמֹר, עֲנִי מְסַכֵּן, שׁוֹפֵךְ דַּמְעוֹת לְפִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְטוֹעֵן לְפָנָיו: רְבוֹן הָעוֹלָם, אִם אֲבוֹתֵי חֲטָאוֹ, אִיזָה חֲטָא אֲנִי עֲשִׂיתִי? הֲרֵי מַעֲשֵׂי תְקִינִים הָיוּ לְפָנֶיךָ, וְהִנֵּה דַמְעַת הָעֲשׂוּקִים וְאִין לָהֶם מְנַחֵם. וְכֵן לְכָל אוֹתָם עֲשׂוּקִים יֵשׁ לָהֶם טַעֲנָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמֵאוֹתָה טַעֲנָה אִין לָהֶם מְנַחֵם, וְאִין שְׂיִשִּׁיב דְּבַר עַל לְבָם.

וְיָמָּה שְׁאָמַר וְהִנֵּה דַמְעַת הָעֲשׂוּקִים - אֵלוֹ אוֹתָם שְׂמֵתִים בְּחִיק אֲמוֹתֵיהֶם, אֵלָּה עוֹשִׂים לְשַׁפֵּךְ דַּמְעוֹת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, מִשׁוּם שְׂאִין דַּמְעוֹת שְׂיִזְצָאוֹת מִן הַלֵּב כַּדַּמְעוֹת הַלְלוֹ, שְׁכָל בְּנֵי הָעוֹלָם תּוֹהִים וְאוֹמְרִים: דִּינֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵם אָמַת, וְהוֹלְכִים עַל דְּרָךְ אָמַת. הַתִּינּוֹקוֹת הַמְּסַכְנִים הַלְלוּ שְׁלֵא חֲטָאוֹ, לָמָּה מִתּוֹ? אִיפֹה דִין הָאָמַת שְׁעוֹשֶׂה רְבוֹן הָעוֹלָם? אִם בְּחֲטָאֵי אֲבוֹתָם מְסַתְּלִים מִן הָעוֹלָם - לָמָּה? וְדַאי אִין לָהֶם מְנַחֵם.

עוֹד, וְהִנֵּה דַמְעַת הָעֲשׂוּקִים - אוֹתָה דַמְעָה שְׁלָהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שְׂמַגְנִים עַל הַחַיִּים. שְׂשִׁנּוֹ, יֵשׁ מְקוֹם מְתַקֵּן לָהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שְׂאִפְלוֹ צְדִיקִים גְּמוּרִים לֹא יְכוּלִים לַעֲמֹד שָׁם. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָם וְנִדְבֵק בָּהֶם, וּמְתַקֵּן בָּהֶם אֶת הַיִּשְׁיבָה הָעֲלִיוֹנָה שְׁלוֹ, וְעֲלֵיהֶם כְּתוּב (תְּהִלִּים ח) מִפִּי עוֹלָלִים וַיִּנְקִים יִסְדֶּת עֵז. וְיָמָּה הַתּוֹעֵלַת שְׁעוֹשִׂים שָׁם, וְלָמָּה עוֹלָלִים לְשָׁם? שְׁכַתּוּב לְמַעַן צוֹרְרִיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמְתַנְקָם. וְכֵן יֵשׁ מְקוֹם אַחַר לְבַעֲלֵי תְשׁוּבָה.

שְׂשִׁנּוֹ, עֲשֶׂה דְבָרִים נְבָרָאוּ בְּעָרֵב שַׁבָּת וְכוּ'. הַכְּתָב וְהַמְּכַתָּב וְהַלּוּחוֹת, שְׁכַתּוּב (שְׁמוֹת ל"ב) וְהַלְחַת מַעֲשֶׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמְּכַתָּב מְכַתָּב אֱלֹהִים הוּא. מָה הַמְּדַבֵּר מִכָּן שְׁהִיָּה עָרֵב שַׁבָּת, וְאוֹלֵי זֶה הִיָּה אֵלָּף שְׁנָה אַחַר כֶּן, אוֹ בְּשַׁעֲהָ שְׁעַמְדוֹ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי? אֵלָּא וְדַאי שְׁזָה הִיָּה בְּעָרֵב שַׁבָּת. בֵּא וּרְאָה, בְּכָל מַעֲשֶׂה בְּרָאשִׁית לֹא נֶאֱמַר שָׁם מִלָּא, אֵלָּא אֱלֹהִים אֱלֹהִים בְּכָל מָה שְׁנִבְרָא, וְכָלֶם שָׁם אֱלֹהִים, עַד שְׁכָל הַמַּעֲשֶׂה נִתְקַן בְּעָרֵב שַׁבָּת. מִשְׁנַתְּקָנוּ כָּל הַמַּעֲשִׂים, נִקְרָא ה' אֱלֹהִים, שָׁם מִלָּא.

וְאֵף על גב שהכל נברא בשם אלהים, לא נתקן בעשייה כל מה שנברא עד ערב שבת. באותה שעה הכל נתקן בעשייה, שכתוב (בראשית ב) מלאכתו אשר עשה. מכל מלאכתו אשר עשה. ועומד במעשה. ולכן כתוב והלחת מעשה אלהים, כשנתקן העולם בשם אלהים במעשה, ולא אחר כך, שכתוב ה' אלהים. וכזה נתקן העולם ועמד על קיומו.

בא וראה, באותה שעה ששבר משה את הלוחות, שכתוב (שמות לב) וישבר אתם תחת ההר, צף האוקינוס ממקומו ועלה לשטף את העולם. ראה משה שאוקינוס עולה אליהם והיה רוצה לשטף את העולם, מיד – ויקח את העגל אשר עשו וישרף באש וגו', ויזר על פני המים. עמד משה על מי האוקינוס ואמר: מים מים, מה אתם רוצים? אמרו: וכי מתקים העולם אלא בתורת הלוחות?! ועל התורה ששקרו בה בני ישראל (ועשו את עגל הזהב אנו רוצים לשטף את העולם).

מיד אמר להם: הרי כל מה שעשו בחטא העגל, הרי מסור לכם, ולא די כל אותם האלפים שנפלו מהם?! מיד – ויזר על פני המים. ולא היו המים שוככים עד שנטל מהם והשקה אותם. מיד נשקע האוקינוס במקומו.

שְׁהָרִי באותו המדבר לא היו מים, שכתוב (במדבר כ) לא מקום זרע וגו'. ומים אין לשתות. ואם תאמר, לבאר מרים זרק – חס ושלום ששם זרק משה את הזכרון הרע הזה לשתות ממנו אחר כך. ועוד, שעד עכשו לא היתה להם באר, עד שבאו למדבר מתנה, שכתוב באר חפרוה שרים וגו'. וממדבר מתנה. משם ירשו באר. כתוב על פני המים, וכתוב שם על פני תהום.

חרות על הלחת. מה זה חרות על הלחת? כך פרשוה, חרות ממלאך המות, חרות משעבוד מלכיות, חרות מהכל. כך הוא. ומה זה חרות? חותם של העולם הבא, שבו יש חרות בכל מיני חרות. ואלמלא לא נשברו, כל מה שבא לעולם אחר כך – לא בא, והיו ישראל בדיוקנאות של מלאכים עליונים שלמעלה. ועל כך מכריז הכתוב ואומר והלחת מעשה אלהים וגו'. אל תאמר שלאחר שהעולם נתקן ונזכר שם מלא היו, אלא בשעה שנתקן בשם אלהים, טרם שנכנסה שבת.

הַמָּוֶה, מה זה הַמָּוֶה? הַפּוּדָה מֵה"ה הַיּוֹ, מִשְׁנֵי צְדָדִים הָיוּ – אֶחָד בְּמַעֲשֵׂהוּ, וְאֶחָד מִחֲרוֹת שֶׁל מַעֲלָה. רִשּׁוֹם לְמַעֲלָה לְשֹׁמֵר אֶת הַכֹּל. וְעַל זֶה הַמָּוֶה. וְהַמִּכְתָּב מִכְּתַב אֱלֹהִים הוּא – אִשׁ שֶׁחָרָה עַל גְּבִי אִשׁ לְבָנָה. מִכְּתַב אֱלֹהִים הוּא, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וְעָבַד הַלְוִי הוּא. חֲרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁהָרִי יוֹבֵל נִקְרָא חֲרוֹת, וְעוֹשֵׂה חֲרוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

לְכוּ, חֲבָרִים, מִכָּאן וְהִלָּאָה תִּדְעוּ שֶׁהָרִי הַצֵּד הָרַע לֹא שׁוֹלֵט עֲלֵיכֶם, וְאֲנִי יִיבֵא סָבָא עוֹמֵד לְפָנֵיכֶם לְעוֹרֵר דְּבָרִים אֵלָיו. קָמוּ הֵם, כְּמִי שֶׁהִתְעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ, וְהִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו, וְלֹא הָיוּ יְכוּלִים לְדַבֵּר. אַחַר כִּשְׁעָה הֵם בָּכוּ.

פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, שִׁימְנֵי כַחֲוֹתֵם עַל לְבָבְךָ כַחֲוֹתֵם עַל זְרוּעֶךָ וְגו'.

שִׁימְנֵי כַחֲוֹתֵם, בְּשַׁעָה שֶׁנִּדְבַקְתָּ כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל בְּבַעֲלָהּ, הִיא אִמְרָה שִׁימְנֵי כַחֲוֹתֵם עַל לְבָבְךָ. דֶּרֶךְ הַחֲוֹתֵם, כִּיּוֹן שֶׁנִּדְבַק בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּדְבַק, מִשְׁאִיר בּוֹ אֶת כָּל דִּיוֹקְנֵוֹ. אִף עַל גַּב שְׁאוֹתוֹ חוֹתֵם הוֹלֵךְ כָּאֵן וְכָאֵן וְלֹא עוֹמֵד שָׁם וְנִעְבֵּר מִמֶּנּוּ, כָּל דִּיוֹקְנֵוֹ מִשְׁאִיר שָׁם, וְשָׁם עוֹמֵד. אִף כִּךְ אִמְרָה כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שֶׁנִּדְבַקְתִּי בָּךְ, כָּל דִּיוֹקְנֵי יִהְיֶה חֲקוּק בָּךְ, שְׁאִף עַל גַּב שְׁאֵלְךָ לְכָאֵן וְלְכָאֵן, תִּמְצָא אֶת דִּיוֹקְנֵי חֲקוּק בָּךְ וְתִזְכֹּר אוֹתִי.

וְכַחֲוֹתֵם עַל זְרוּעֶךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר ב) שִׁמְאֵלוֹ תַחַת לְרַאשֵׁי וַיִּמְיֵנוּ תַחֲבִקְנֵי, אִף כִּךְ יִהְיֶה דִיוֹקְנֵי חֲקוּק שָׁם, וּבִכֵּן אֶהְיֶה דְבוּקָה בָּךְ לְעוֹלָמִים וְאֵל אֶשְׁתַּכַּח מִמֶּךָ. כִּי עֲזָה כְמוֹת אֶהְבֶּה, חֲזָקָה כְמוֹת אֶהְבֶּה, בְּחֲזֵק חֲזָק, כְּמוֹ אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁשׁוּרָה בּוֹ הַמְּוֹת. אֶהְבֶּה – אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֶהְבֵּת עוֹלָם.

קִשְׂהָ כְּשֹׁאֵל קְנָאָה – אִף כִּךְ, שֶׁהָרִי אֵלָיו הַשְּׁמוֹת הֵם מֵאוֹתוֹ צֵד. וְשִׁפְיָהּ וְשִׁפְיָהּ אִשׁ, מֵהֵם רִשְׁפֵי אִשׁ הַלְלוּ? אוֹתֵם אֲבָנִים וּמְרַגְלִיּוֹת טוֹבוֹת שֶׁנּוֹלְדוּ מֵאוֹתָהּ אִשׁ. שְׁלֵהְבֵת יָהּ, מֵאוֹתָהּ שְׁלֵהְבֵת שִׁיּוּצָאֵת מִן הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן וְנִאֲחֲזָהּ בְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל, לְהִיּוֹת הַכֹּל יְחוּד אֶחָד. וְאֲנִי, הָרִי אֶהְבֶּה וְרִשְׁפֵי שְׁלֵהְבֵת שֶׁל הַלֵּב אֲחֲרִיךָ, יִהְיֶה רִצּוֹן שֶׁהִדְיוּקָן שֶׁלֵּנוּ יִהְיֶה חֲקוּק בְּלִבְךָ כְּמוֹ שֶׁהִדְיוּקָן שֶׁלְךָ חֲקוּק בְּלִבְנוֹ. נִשְׁק אוֹתֵם וּבְרַךְ אוֹתֵם וְהִלְכוּ.

בְּשִׁהְגִיעֵנו אֵל רַבִּי שֶׁמְעוֹן וְסִפְרוֹ לּוֹ כָּל מֵה שֶׁקָּרָה לָהֶם, שְׁמַח וְתַמָּה וְאָמַר, אֲשֶׁרִיכֶם שְׁזִכִיתֶם לְכָל זֶה. וּמָה הִייתֶם עִם הָאָרִיָּה

הַעֲלִיזוּן גְבוּר חֲזָק, שְׁכֵמָה גְבוּרִים לֹא הָיוּ אֵלָיו כְּלוּם, וְלֹא יִדְעֶתֶם לְהִנָּדַע לוֹ מִיָּד, תִּמְהַתִּי אִיךָ נִצַּלְתֶּם מֵעַנְשׁוֹ, אֲלֵא שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה לְהִצִּילְכֶם. קָרָא עֲלֵיהֶם, וְאַרְחַ צְדִיקִים כְּאוֹר נִגְהַ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם. בְּלִכְתָּךְ לֹא יִצַר צַעֲדֶךָ וְאִם תְּרוּץ לֹא תִכְשֵׁל. (ישעיה ס) וְעִמָּךְ כֻּלָּם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ לְהִתְפָּאֵר. (עד כָּאן מִן רַב יִיבָא סְבָא).

רעיא מהימנא

כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים – אֵלּוּ מִיכָאֵל וְס"מ. וְנִגְפּוּ אִשָּׁה הָרָה – זֶה כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל. וְיִצְאוּ יְלָדֶיהָ – בְּגָלוֹת. עָנוּשׁ יַעֲנֵשׁ – זֶה ס"מ. כְּאֲשֶׁר יִשִּׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה – זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מִצְוָה (מא) אַחַר זֶה – לְהִשָּׁיב אֲבֹדָה, וְאַחֲרָיו – לְהִשָּׁיב הַגּוֹל. אָמַר מְנוּרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲתִיד לְהַחְזִיר לָךְ אֶת הָאֲבֹדוֹת שֶׁאֲבֹדְתָ מִשׁוּם הָעֶרֶב רַב, וְזֶה הַכֶּלֶה שְׁלָךְ, שֶׁבְּזִמָּן שֶׁעָשׂוּ הָעֶרֶב רַב אֶת הָעֵגֶל, יִצְאָה הַכֶּלֶה שְׁלָךְ. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שמות לב) וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ אֶת הַלַּחַת.

וְנֶאֱמַר בָּךְ לָךְ רַד. שֵׁם נִרְמְזָה יְרִידָה שְׁלָךְ לְגָלוֹת הָרְבִיעִית. לָךְ – כְּמוֹ (בראשית יב) לָךְ לָךְ מֵאַרְצָךְ וְגו'. כָּאן ש, (איוב לב) הֵן כָּל אֵלֶּה יַפְעֵל אֵל פְּעַמִּים שְׁלוֹשׁ עִם גָּבֵר. כָּאן רוֹמֵז לָךְ לָךְ שְׁלֹשׁ פְּעַמִּים (בגלגול) בְּגָלוֹת. בְּרְבִיעִית רַד, בְּשִׁבִיל בֵּת יַחֲדָה, הַכֶּלֶה שְׁלָךְ שֶׁנִּפְלָה. זֶהוּ שְׁכָתוּב (עמוס ה) נִפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם. וּמִיָּד שֶׁאֲתָה יוֹרֵד בְּשִׁבִילָה, תִּקּוּם עָלֶיךָ, וְזוֹ (זו הַשְּׁבֵת אֲבֹדָה, וְזוֹ הַתּוֹרָה שֶׁהַתְּגַלְתָּה עַל יָדְךָ, זו) הִיא הַשְּׁבֵת הָאֲבֹדָה שְׁלָךְ. שְׁלֹא לְחַנֵּם נִגְלַתָּה לָךְ תּוֹרָה יוֹתֵר מִכֹּל יִשְׂרָאֵל וְעַלְתָּה אֵלֶיךָ כְּמוֹ מִי הַבָּאָר שֶׁעָלוּ אֵלֶיךָ, וְלֹא לְאֲבוֹת וְלֹא לְאִישׁ, שֶׁהָרִי הַבָּאָר מְכִירָה אֶת אֲדוֹנֶיהָ. וְעַל הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶאֱמַר (במדבר כא) וּמִשָּׁם בָּאָרָה הִיא הַבָּאָר וְגו'. הַבָּאָר הִיא מְלָאָה, וְלֹא יוֹצְאִים מִימֶיהָ הַחוּצָה, וְהִיא בָּאָר מִי הַתּוֹרָה שֶׁמוֹצִיאָה כָּל הַמַּיִם, וְכָל הַמַּיִם שֶׁל הָעוֹלָם נִכְנָסִים בָּהּ, וְלֹא יוֹצְאִים מִימֶיהָ הַחוּצָה.

וְהוּא הַבָּאָר שֶׁאֶפְלוּ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם שׁוֹאֲבִים מִמֶּנָּה מַיִם וְאֶפְלוּ כָּל עַנְנֵי הָעוֹלָם, לֹא חֲסֵרִים מִמֶּנָּה אֶפְלוּ כְּחוּט הַשְּׁעָרָה. מִשׁוּם שֶׁבָּאָר זֶה אֵין לָהּ סוּף. יוֹתֵר עֲמֻקָּה הִיא מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (איוב יא) וּרְחִבָּהּ מִנֵּי יָם. וּבְכַד שֶׁל מִי שֶׁשׁוֹאֵב מִמֶּנָּה מַיִם, הוּא בּוֹלֵעַ (כָּל מִימּוֹת וְכָל חֲקֻמוֹת) אֶת כָּל חֲקֻמוֹת הָעוֹלָם. כָּל שֶׁכֵּן הַבָּאָר עֲצָמָה.